

loos in rijen, zonder de bewoners ervan in een milieu, in een karakteristieke omgeving op te nemen.¹⁴

De identiteit die mensen samenbrengt heeft Stam Beese proberen te bewerkstelligen door het hart van het gebied op te bouwen met voorzieningen in groene structuren omgeven door hoge flats. Deze parken zijn voorzien van geaccidenteerd terrein om de natuurlijke ervan te verhogen.¹⁵

Adaptief manipulatieve waterstaat

In de jaren zeventig werd op de naoorlogse periode terug gekeken als een tijd van technocratie en kleinburgerlijkheid. Men wilde zich uit het sociale keurslijf van conventies bevrijden; daarnaast werd een zoektocht gestart naar de identiteit van de stad en aansluiting gemaakt bij de natuur. De publicatie in 1962 van *Silent Spring* waarin Rachel Carson de invloed van de mens op de natuur op biologisch niveau uiteenzet, had voor het eerst de ogen geopend voor de waarde van natuurlijke gegevens in de ordening van de ruimte. Het rapport *Grenzen aan de groei* van De Club van Rome in 1972 en de oliecrisis van 1973 zorgden voor meer aandacht voor het verband tussen economische groei en de gevolgen hiervan voor het milieu.¹⁶ Zo kregen de natuur en ecologie een plaats binnen de ruimtelijke ordening en de landschapsarchitect werd hiermee een nieuwe speler in de stad; deze gebruikt water weer als ruimtelijk element in de stadspanning zoals te zien is in het ontwerp voor Zevenkamp.

Hoewel Zevenkamp integraal is opgespoten –met zand uit de Zevenhuizerplas– is een landschappelijk element, de Ommoordse

Tocht, toch het uitgangspunt van het stedenbouwkundig ontwerp van Joost Schrijnen en Riek Bakker. Zij hebben deze sloot opnieuw in het opgespoten zandpakket laten uitgraven om deze als de ruggengraat van het plan te laten functioneren. Het water van de Ommoordse Tocht geeft iedere eraan gelegen locatie een eigen identiteit doordat het steeds een ander profiel heeft. In het centrum is de Tocht bijvoorbeeld een gracht met aan beide zijden een plein met winkels. Het is zo een type dat refereert aan een damstad; daar waar water met een plein ook het maatschappelijk economische hart is. Ook zijn aan de noordrand van het gebied de bestaande landschappelijke structuren van water en dijklinten gebruikt om vorm te geven aan de groenzone die als buffer tussen het landschap en het nieuwe stadsdeel ligt. Hoewel kunstmatig, toont deze uitbreiding een eerste aanzet van de zoektocht naar aansluiting met het bestaande landschap. Het hydrologische systeem daarvan wordt echter niet her- en erkend, maar ligt verstopt onder een zandlaag. Na 1973 komen de eerste veranderingen die in de jaren negentig tot de adaptief manipulatieve periode leiden. Het duurt twintig jaar voor deze nieuwe maatschappelijke en ruimtelijke tendens vaste voet aan de grond kreeg en ook in het beleid en vooral ook het bewustzijn van de burger in beeld kwam. Dit proces is nog steeds gaande: de wateropgave wordt via een status van *hot item* langzamerhand geïntegreerd in maatschappelijke structuren. Het cynische rijmpje van de dijkgraaf is nog steeds van toepassing: ‘Geef ons heden ons dagelijks brood en af en toe een watersnood’. Water is *hot* geworden